

Harjoitteluraportti

Tuntui luontevalta ratkaisulta kommentoida alkusyksyn ajatuksia (kursivoitu fontti), kahden erillisen luvun kirjoittamisen sijaan. Raporttini etenee teemoittain.

Opettajuus ja musiikinopettajuus

Siitä huolimatta, että pääaineeni on musiikkikasvatus, on minulla juuri peruskoulun ja lukion musiikkitunneista kaikkein vähiten opetuskokemusta. Tämä on itse asiassa todella mielenkiintoista. Opettamisesta on kuitenkin vuosien varrella kertynyt kokemusta, alakoulun luokanopettajan sijaisuuksista instrumenttiopetukseen, joten tämä ”pitkä harjoittelu” ei nyt sinänsä jännitä minua liikaa.

En ole stressannut harjoittelua liikaa, vaikka välillä tuntien suunnitteleminen onkin vienyt huomattavan paljon enemmän aikaa kuin niiden pitäminen. En ole myöskään jännittänyt tuntien pitämistä, aika rennolla otteella olen suhtautunut kaikkeen. Olen kuitenkin nyt saanut paljon hyvää kokemusta musiikintuntien pitämisestä ja saanut todeta niiden vaativan enemmän ja erityyppisiä luokanhallintataitoja näin luokanopettajaharjoitteluun verrattuna. Molemmat opetusryhmät ovat tuoneet haasteita yleisen luokanhallinnan suhteen. Mikään ei ole tuntunut mahdottomalta, mutta olen päässyt kokeilmaan erilaisia keinoja ottaa luokka haltuun ja olen oikeastaan todella tyytyväinen siihen, että tämän harjoittelujakson luokat ovat olleet niin erilaisia POM-harjoittelun opetusryhmään verrattuna.

Toivon kehittyväni nimenomaan musiikinopettajana ja saavani tietoa siitä, miten musiikkitunnit eroavat muista, enemmän tutuista opetustilanteista. Toivon saavani konkreettisia vinkkejä esimerkiksi työrauhan ylläpitämiseen ja oppilaiden tehokkuuden edesauttamiseen. Miten voin olla inspiroitunut ja motivoitunut opettaja, haastavissakin tilanteissa ja ympäristöissä? Minua kiinnostaa myös, millä tavalla voin käyttää ja hyödyntää

jo kertynyttä kokemusta tulevien tehtävien parissa. Eniten kokemusta minulla on alakouluikäisten opetuksesta, joten lukion tuntien pitäminen voi varmasti tuntua aika erilaiselta.

Harjoittelun aikana olen tosiaan kehittynyt nimenomaan musiikinopettajana, saanut paljon käytännön vinkkejä ja neuvoja ja päässyt kokeilemaan erilaisia opetuskeinoja. Olen mielestäni jossain määrin saavuttanut alkusyksynä asetetut tavoitteet, tai ainakin saanut vastauksia kysymyksiini ja hyviä vaihtoehtoja opetuksen toteuttamiseen. On vaikeaa eritellä, millä tavalla olen hyödyntänyt aiempaa kokemusta. Kokemusta on kertynyt niin monesta eri tilanteista vuosien varrella. Tärkeintä lienee kuitenkin, että olen kokenut olleeni riittävän ammattitaitoinen selvittääkseni harjoitteluperiodista. Sen suurempia identiteettikriisejä en ole kokenut.

En ole vielä päässyt opettamaan lukionikäisiä, mutta odotan innolla tätäkin haastetta. Epäilen, että niihin tuntisuunnitelmiin pitää käyttää kaikkein eniten aikaa tähän mennessä. Toisaalta tuntuu hyvältä päästä testaamaan omia tietoja ja taitoja - olenko riittävän uskottava asiantuntija? Edellisten luokkien kanssa on untunut siltä, että tarpeeksi helppojen tehtävien keksiminen voi välillä olla haastavaa. Miten paljon voi karsia ja muokata, jos lopputuloksen täytyy olla kuitenkin riittävän motivoiva ja hyvinsoiva? Helppojen sovitusten tekeminen on yllättävänkin haastavaa ja koen, ettei sitä ole meille opetettu missään vaiheessa. Nyt vasta harjoittelussa ja käytännön kautta olen päässyt harjoittelemaan näitäkin taitoja.

Viestinnän eri muodot

Eräs henkilökohtaisesti tärkeimpiä tavoitteitani on kehittyä mahdollisimman selkeäksi viestijäksi. Yksinkertainen ohje toimii tilanteessa kuin tilanteessa. Minua kieltämättä hieman jännittää sekin seikka, että olen ruotsinkielinen - mitä tapahtuu jos sanat menevät sekaisin tai eivät löydy lainkaan? Äänenkäyttökin askarruttaa, sillä se on yksi opettajan tärkeimpiä työkaluja. Selviänpö harjoittelusta täysin karjumatta? Uskallanko luottaa siihen, ettei huutaminen kannata?

Viestijänä kehittyminen jatkuu varmasti läpi uran. Harjoittelun palaverissa olemme keskustelleet jonkin verran “sanattomasta pedagogiikasta” ja siitä, että monesti “less is more”. Ylimääräinen höpöttely ja selostus ei yleensä tuo mitään lisäarvoa opetukseen mitä ohjeistuksiin tulee ja tämän olen saanut nähdä ja kokea itse harjoittelutuntien aikana.

Äidinkieleni ei oikeastaan ole “haitannut” opetusta tähän mennessä. Välillä tuntuu kenties siltä, etten osaa selittää jotakin asiaa niin “nätisti” kuin haluaisin ja tämä tietysti turhauttaa. Toisaalta, olen myös tullut siihen tulokseen, etten ruotsiksi hallitse musiikkiterminologiaa yhtä hyvin, mikä tietysti tuntuu aika hassulta. En ole selvinnyt harjoittelusta täysin karjumatta, mutta aika vähällä varsinaisella huutamisella olen pärjännyt. Osaan korottaa desibelejä niin, että äänensävyäni kuitenkin pysyy “puhemailana”, mutta teho häviää äkkiä jos siitä muodostuu desibelien vakiotaso. Sen sijaan olen saanut harjoittelun aikana testata hiljaisuuden käyttöä tehokeinona.

Suunnittelutyö

Koen kykeneväni suunnittelemaan tuntien sisältöä tavoitteellisesti ja kykenen muodostamaan kokonaisuuksia. Kokemuksen perusteella tiedän kuitenkin, että suunnitelmasta täytyy osata välillä luopua mikäli tarvetta ilmenee. Harjoittelun aikana voin kenties löytää tasapainon näiden kahden välillä voiko opettaja olla samaan aikaan suunnitelmallinen, hyvin varautunut ja erittäin joustava?

Olen kehittynyt ajankäytössä. Nykyään pystyn aika tarkasti arvioimaan, minkä verran aikaa kuluu minkäkin asian parissa. Toki yllätyksiä aina tulee ja niihin täytyy osata, ellei varautua, niin ainakin reagoida. Pääsääntöisesti olen onnistunut pysymään aikatauluissa aika hyvin, mutta tarvittaessa olen joutunut suuntaan tai toiseen. Otin heti alussa sen asenteen, ettei maailma kaadu, vaikkei kaikkia tuntisuunnitelman vaiheita ehdi tunnin aikana käydäkään. Tärkeämpänä asiana näkisin tavoitteiden toteutumisen - siksi on pystyttävä näkemään suunnittelutyö sekä holistisesti että analyyttisesti. Tuntien sisällöt rakentavat isompia kokonaisuuksia ja oppilaidenkin on hyvä tietää mihin opetus tähtää.

Miten sitten kävikään?

Odotan harjoittelulta sekä hyviä että huonoja kokemuksia, rehellistä palautetta ja antoisia pedagogisia keskusteluja. Toivon voivani löytää sen, mikä on itseni kannalta olennaisinta jatkuvassa opettajana kehittämisessä.

Syksyn harjoittelusta on jäänyt päällimmäisenä mieleen, miten erilaisia opetusryhmät voivatkaan olla ja miten nämä haasteet näkyvät sekä suunnittelutyössä että tuntien aikana. Toinen keskeinen, mielestäni erittäinkin positiivinen asia on, etten enää pelkää yläkoulua! Väittäisin jopa, että yläkoulusta on jäänyt harjoittelun aikana paremmat fiilikset kuin alakoulusta. Tätä en olisi uskonut! Kaiken kaikkiaan on kuitenkin ollut mukavaa ja olen kieltämättä varmistunut siitä, että tulevaisuudessa löydän itseni koulumaailmasta jonkin työn muodossa ja parissa.

Olen harjoittelun aikana oppinut ymmärtämään, miten vaikeaa onkaan huomioida kaikkia oppilaita ja osata tarjota oikeantasoisia tekemistä. Luokanhallintataidoissa olen ainakin omasta mielestäni kehittynyt paljon. Uskallan aika tyyneesti odottaa luokan hiljentyvän ennen jatkotoimenpiteiden antamista, kun taas harjoittelun alussa en pelännyt korottaa ääntäni. Olen hyvää vauhtia menossa kohti omaa opettajuutta ja luulen monen asian olevan tässäkin vaiheessa hyvällä pohjalla. Harjoittelu ei missään nimessä ole ollut pelottava kokemus, oikeastaan koko ajan olen ajatellut pystyväni harjoittelun tehtäviin. Osaan jossain määrin antaa itselleni armoa ja pieleen mennyt tunti on vain yksi pieleen mennyt tunti, vaikka tuntuisi miten hirveältä. Loppupeleissä isot kokonaisuudet kuitenkin ratkaisevat.

Mieleen on jäänyt erityisesti ne kerrat, kun olen ehtinyt jutella oppilaiden kanssa kahden kesken. On ollut hienoa välillä saada kohdata oppilaita henkilökohtaisella tasolla ja haluaisin jatkossa pyrkiä järjestämään opetusta niin, että tämä olisi mahdollista suuremmassa määrin. Harjoittelu koostuu toki aika lyhyistä jaksoista, mutta työelämässä toivon todellakin pystyväni tutustumaan oppilaisiin kunnolla ja tarjoamaan jokaiselle räätälöityä opetusta mahdollisuuksien mukaan. En yhtään pelkää ohjata oppilaita henkilökohtaisella tasolla - päinvastoin, yli viiden vuoden soitonopettajan kokemuksella

minusta on todella hankalaa ohjata vaikkapa bändisoittoa. Usein tekisi mieli sukeltaa luokan edestä ohjaamaan kädestä pitäen, mutta silloin yhteissoitto kärsii. Tässä minulla on vielä pohdittavaa: partituuri, stemma, komppilaput, rakenne, johtaminen vs. ohjaus, taustanauha...

Oma toiminta opettajana

Ehdoton vahvuuteni on omasta mielestäni hyvien ja selkeiden opetusmateriaalien tekeminen ja tiedon tiivistäminen. Voisinkin siitä yrittää ottaa oppia myös omaan puheen tiivistämiseen, “less is more” ja “sanaton pedagogiikka”.

Olen oppinut huomioimaan eriyttämisen tarvetta entistä enemmän, mutta vielä on tehtävä töitä sen eteen, että muistaisin käytännössäkin tarjota erilaisia vaihtoehtoja ja pitää mielessä sen, että jotkut oppilaat ovat paljon nopeampia kuin toiset.

Haluaisin olla parempi vetämään ryhmäyttäviä harjoituksia ja ylipäättään ohjaamaan leikkejä innostavalla otteella. Koen, etten osaa yhtäkkiä osaa keksiä alkulämmittelyjä, kun taas joillakin on mieleton varasto leikkejä ja työkaluja tämäntyypisiin ohjaustehtäviin.

Tuntien ulkopuolella

Välillä muiden harjoitteluun liittyvien tuntien anti on tuntunut jokseenkin irralliselta ja teoreettiselta, kun taas itse harjoittelutunnit ovat tuntuneet hyvin konkreettisilta ja käytännönläheisiltä. Rehellisesti sanottuna, en ole läheskään aina osannut nähdä niitä isoja hienoja teoriakokonaisuuksia, joista olemme vaikka opehuoneen väen kanssa kanssa puhuneet ja keskustelleet osana opetusarkea. Todellisissa opetustilanteissa hyvät pedagogiset neuvot helposti unohtuvat, kun tapahtumat menevät niin nopeasti ohi, eikä niihin kaikkiin ehdi reagoida haluamallaan tavalla.

En kuitenkaan sano, etteikö kaikista harjoitteluun liittyvistä tunteista ja tapaamisista olisi mitään hyötyä - tuntuu vain vaikealta pitää mielessä kaikki asiat harjoittelutunnin aikana,

kun todellisuus saattaa olla se, että “pitää tehdä *jotain* ja reagoida *jotenkin* mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti”. Ratkaisu ei aina näin ollen ole mikään ihanteellisin ja luokan edessä ei näe kaikkia tilanteita, johon vaikkapa observoija kiinnittää huomiota. Olen kuitenkin varma, että kaikki opit ja tieto on olemassa jossain muodossa takaraivossa - sitä on joskus vain tosi vaikeaa nähdä. :)

Joulujuhlat

Koulun joulujuhlien (musiikkiosuuden) järjestäminen sujui varsin tehokkaalla aikataululla oikeinkin sutjakkaasti. Soittajat suhtautuivat ammattimaisesti tehtäviinsä ja harjoitteluprosessi oli todella mukava ja oikeastaan kaiken kaikkiaan varsin helppo kokemus. Saimme kuitenkin Sannan kanssa harjoitella “käytännön sovittamista”, eli sovittaa mahdollisimman hyvinsoivan version “Have Yourself A Merry Little Christmas”:sta tarjolla olevalle soitinkokoonpanolle. Ensimmäisen harjoittelun jälkeen jouduimme tekemään joitakin muutoksia sovitukseseen, mutta lopputulos oli sen jälkeen oikein toimiva! Oli palkitsevaa päästä kuuntelemaan oman työnsä jälkeä aidoilla soittimilla.

Pieni haaste oli soittajien eri tasot. “Jouluorkesterin” bändisoittajat eivät opiskele konservatoriossa, eivätkä kaikki heistä edes soittaneet pääsoitintaan. Tästä johtuen näitä oppilaita piti auttaa huomattavan paljon enemmän harjoitteluprosessin aikana. He kuitenkin suoriutuivat tehtävästään oikein mallikkaasti. Parasta koko prosessissa oli huomata, miten mukavasti kaikki soittajat suhtautuivat tehtäväänsä ja miten helppoa heidän kanssa oli tulla toimeen.

Oli hienoa päästä ohjaamaan oppilaita tässä asiassa. Itsellä on oikeastaan paljonkin kokemusta juurikin koulujuhlien musiikin järjestelyistä. Olen kerran käytännön ja ystävyyssuhteiden säilyttämisen syistä sovittanut Sibeliuksen Nocturnen huilulle ja pianolle niin, että trumpettikin pääsi soittamaan toista ääntä... Minulla on siis ollut aika paljon vastuuta jo teini-ikäisenä näissä asioissa. Opettajilta ei saanut apua, korkeintaan avaimen musiikkiluokkaan, jotta pystyi välitunneilla harjoittelemaan. Mielestäni oppilaille voi kyllä antaa aika paljon vastuuta tämmösissä asioissa, mutta samalla pitää myös välittyä musiikinopettajasta sellainen kuva, että tarvittaessa ja tukea ja apua.

Oppilaat voivat itse jossain määrin valita, millä tavalla he toteuttavat annetut tehtävät.

- (5min) Uuden opettajan esittely + mahdolliset kysymykset
- (5min) Pulpettien siirtäminen ja järjestäytyminen jonoon (toinen nimi, aakkosjärjestys)
- (5min) Nimien opettelu piirissä, perussykkeen ylläpitäminen
Oma nimi —> Rytmi (+ liike + melodia)
- (3min) Humppanimen kertominen (Toinen nimi + äidin sukunimi)
- (3min) Järjestäytyminen jonoon (kenkäkoko, puhumatta)
- (?min) Kenkälaululeikki
- ((lopputunti) *Soitinpantomiimi*)
- (2min) Pulpetit takaisin

Tunnin tarkoitus oli leikkiä ryhmähenkeä kohottavia leikkejä. Alkuhämmennystä aiheutti toivekappaleen puute ja siitä oli hankalaa päästä "smoothisti" jatkamaan. Rutiineja koetaan tärkeiksi ja muutosten sietäminen voi olla joillekin hankalaa. Totesin tunnin aikana, ettemme millään olisi 45 minuutissa ehtineet käydä kaikkia tuntisuunnitelman vaiheita läpi. Lisäksi ilmapiiri oli vähän sellainen, etten olisi uskaltanut kaikkia leikkejä edes kokeilla. Huomasin jo tällä tunnilla luokan olevan todella jakautunut kahteen leiriin (tytöt-pojat). Läpsyleikissä luokan kilpailuhenkisyys tuli myös hyvin esille. Oli hyvä ratkaisu käyttää koko tunti tutustumistarkoitukseen, taisin saada aikaan hyvän kokonaiskuvan luokan ryhmädynamiikasta ja siihen liittyvistä haasteista.

Sain palautetta äänenkäytöstäni, osaan "huutaa" ja puhua kovaan ääneen tarvittaessa, mutta monesti yleinen äänitaso ja melu nousee näin toimiessa. Tähän kannattaa jatkossa kiinnittää huomiota. Vaatimalla hiljaisuutta ennen ohjeiden antamista säästää pitkässä juoksussa aikaa ja energiaa. Jonojen muodostamiseen meni aikaa ja jatkossa siitä voi tehdä "kilpailun" asettamalla tehtävälle aikarajan. Selkeän ohjeistuksen merkitys korostuu siirtymävaiheissa ja ohjeita kannattaa antaa sekä kirjallisessa että suullisessa muodossa parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Kappaleeseen tutustuminen; eritasoisia tehtäviä. Äidinkielen integrointi.

(5min)	Kappaleen kuuntelu, trivia (kysymykset?)
(5min)	Tehtävänanto ja toinen kuuntelu
(8min)	Rumpukompin opettelu
(4min)	Letkeys ja liikkeet
(8min)	Kertosäkeen laulaminen
(lopputunti)	Räpin aloitus, sanapainotusten selvittely yhdessä yms.

Ajankäyttö oli tunnilla ihan hyvä ja harjoittaminen sujui kivasti ja tuloksekkaasti. Luokka teki yhteistyötä ainakin hetkittäin. Jatkossa voin testata laulaa harjoittelematta alusta loppuun, jolloin opettaja pääsee kuulemaan heti, mitä osia kannattaa harjoitella enemmän. Oppilaiden motivaatiokin pysyy paremmin yllä, jos saa heti alusta lähtien “tehdä oikeesti”. Nimien opettelu on tärkeää sujuvan työskentelyn kannalta ja niiden avulla pääsee paremmin vaikuttamaan yleiseen levottomuuteen. Puheen määrän minimoiminen olisi toivottavaa, mutta haastavaa. Tiedän, että minulla on taipumus selittää liian pitkään. Sain vinkin, että äänen korottamisen sijaan voin testata olla hiljaa hetken aikaa ja odottaa oppilaiden hiljentymistä. Tämä keino edistää fokuksen suuntaamista ja vaikuttaa oleellisesti yleiseen työrauhaan. Toisaalta tunti olisi saattanut kaivata “perse ylös penkistä” -toimintaa, jotta jaksaa taas keskittyä paremmin. Joskus kannattaa kertoa oppilaillekin, mitkä tunnin tavoitteet ovat, jotta he osaavat paremmin tähdätä asetettuihin tavoitteisiin.

Äidinkielen integrointi. Tekstin käsittelyä; kuullun ymmärtäminen. Omien johtopäätösten ja valintojen tekeminen, kompromissien tekeminen.

- (5min) Toivekappale
- (5min) Tehtävänanto ja ohjeet taululle; iPadien jakaminen
- (14min) Hajaantuminen ja tehtävän tekeminen, ensin yksin ja myöhemmin pareittain
- (8min) Tehtävän purku ja opettajan ehdotukset; iPadit takaisin
- (12min) Räppäämistä ja laulamista!

Toivekappaleeseen liittyvät kysymykset tai tietoiskut kannattaa heijastaa taululle kappaleen aikana. Oppilaat keskittyvät näin ollen paremmin kappaleeseen. Tällä kertaa kuuntelimme kappaleen loppuun asti ja keskustelimme vasta sen jälkeen. Tunnin aikana oppilaat keskittyivät aika hyvin iPad-tehtävään ja työskentely oli riittävän sujuvaa ja tehokasta. Osalla oppilaista on toiminnanohjauksen ongelmia, mikä tuli esille varsin hyvin tässä itsenäisessä iPad -tehtävässä - osalle tehtävä oli lisäksi muistakin syistä haastava. Kaikki eivät ymmärtäneet tai kuulleet, missä sanan paino on ja eivät näin ollen hahmottaneet tehtävänantoa. Pari oppilasta ei löytäneet edes riimejä. Luokassa on todella vaihteleva taitotaso. Olisin voinut ohjeistaa ja demota paremmin, miten riimejä kannattaa lähestyä tai lähteä etsimään. Toiminnanohjauksen ongelmiin auttaa mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen ohjeistus. Olin tehnyt testidian, jonka avulla tunnin loppupuolella lauloimme ja räppäsimme. Luulen sen auttaneen oppilaita kiinnittämään huomiota tekstiin ja selviämään nopeasta temmosta.

Aikaisempien teemojen lisäksi ryhmänä kehittyminen ja muiden huomioon ottaminen.

(8min)	Toivekappale
(5min)	Papereiden hakeminen ja tehtävään orientoituminen, paino kielessä kertauksena
(12min)	Tehtävän purku
(15min)	Räppäämistä
(lopputunti)	Vastuun jako, ukulele?

Tällä kertaa olin muistanut laittaa kappaleen ja kysymykset samaan diaan, mutta kappaleen faktatkin olisivat siihen mahtuneet. Keskustelun syntymisen tueksi olisi voinut tarjota oppilaille valmiita vastausvaihtoehtoja. Huomasin jo viime tunnilla, että joudumme varmasti kertaamaan, mikä paino kielessä oikein tarkoittaa ja millä tavalla painotus puheessa ilmenee - kertaus on opintojen äiti. Tehtävän purku paljasti luokan heterogeenisyyden. Osa oppilaista olivat löytäneet hyvinkin mielenkiintoisia ratkaisuja. Myöhemmin tunnilla käytin samaa diaa, missä sanojen painotukset näkyvät samanlaisina koko luokalle.

Tällä tunnilla muistin hieman paremmin (ja kenties hartaammin) vaatia hiljaisuutta ennen siirtymistä seuraavan tehtävän pariin. Luokanhallintataidot ovat kehittyneet ja olen yrittänyt testata erilaisia ratkaisuja työrauhaongelmiin. Tunti ei kuitenkaan ollut kaikkein tehokkain. Siirtymäkohdat (esim. papereiden hakeminen) olivat turhan löysiä. Ajallisesti lauloimme hyvin vähän, varsinaista toimintaa olisi voinut olla enemmänkin.

Sointujen haltuun ottaminen ja ryhmän jäsenenä soittaminen. Jokainen valitsee itselleen mieluisan ja sopivan soittimen; tarjolla "helpompia" ja "vaikeampia" soittimia.

- (5min) Toivekappale (Ukulele-aiheinen)
- (15min) Ukulele-haku ja soittamiseen orientoituminen, harjoittelua
- (18min) Soittaminen taustanauhan kanssa
- (10min) Muiden soitinten esittely, tutustuminen
- (7min) Laulua ja räppiä, toivekuunteluehdotusten kerääminen

Päätin ottaa alkuun "oman" toivekappaleen siinä toiveessa, että se herättäisi mielenkiintoa ja positiivisia ajatuksia ukuleleen ja sen mahdollisuuksiin liittyen. Mielestäni oppilaat innostuivat jonkin verran niistä kappaleista, jotka he tunnistivat. Tunnilla kävi ns "kardinaalimoka", eli soittoasioissa kannattaa ENSIN antaa tarkat ohjeet ja sitten hakea soitin. Ainoastaan opettaja käyttää soitinta esimerkkinä ohjeistuksen aikana ja jättää sen myöhemmin pois. Soitin valmiina sylissä tulee paljon ylimääräistä hälinää, tämän sain kokea kantapään kautta. Hämmennystä aiheutti myös, miten päin soittimen pitäisi olla. Osa oppilaista eivät hahmottaneet, millä tavalla sointuotetaulukot suhtautuvat soittimeen. Mahdollinen ratkaisu tähän on laittaa ukulele taulukkojen viereen ja täten havainnollistaa, millä tavalla helpoiten hahmottaa miten päin kielet ovat. Lähtö ei hoidu pelkällä "HEP!"-huudolla, jatkossa on annettava tempo ennen kuin soitto alkaa. Tunnin loppupuolella oppilaat pääsivät itsenäisesti tutustumaan muihinkin soittimiin, tämä vaihe olisi voinut olla tehokkaampi. Olin nukkunut huonosti ja oma reagointiaika ei ollut paras mahdollinen. Suoraan sanottuna, tuntui aika karsealta tunnin jälkeen. En osannut puuttua tilanteisiin riittävän äkkiä.

Soittimen löytäminen ja sillä harjoittelu.

- (5min) Toivekuunteluiden keräys
- (5min) Opastus
- (20min) Itsenäinen työskentely, opettaja kiertää
- (10min) Soittoa ja laulua!

Toivekuuntelun jätin tällä kertaa tarkoituksella pois voidakseni maksimoida bändisoittoajan. Näin jälkeenpäin huomaa tuntisuunnitelmassa isoja puutteita. Olisi pitänyt tehdä ainakin itselleni selväksi, mitä "Itsenäinen työskentely, opettaja kiertää" tarkoittaa. Tunnilla työskentely ei ollut riittävän tehokasta tai tavoitteellista. Isommat harjoittelupätkät kannattaa pilkkoa osiin ja osatavoitteisiin. Osalla oppilaista on sen verran paljon haastetta toiminnanohjauksen kanssa, etteivät kykene itsenäisesti harjoittelemaan. Tämä oli lisäksi ensimmäinen kerta kun en käyttänyt dioja ollenkaan. Positiivista on kuitenkin se, että itselle jäi parempi fiilis kuin viime kerran jälkeen.

Työskentely jatkuu, tällä kertaa tehokkaampana.

(5min)	Toivekuuntelu
(5min)	Soittajalistan päivittäminen, roolijako. Uudet nuotit (laatat, piano) jakoon.
(10-15min)	Vapaata harjoitteluaikaa, osa luokan ulkopuolella. Laulajat + räppääjät myös erikseen
(15min)	Sektioharjoittelut
Rummut + basso
Kitarat + ukulelet
Laatat + piano
Rummut + basso, Kitarat + ukulelet
Rummut + basso, Laatat + piano
(5min)	Kaikki yhdessä (myös laulu + räppi) ilman taustaa
(5min)	Viimeiset päivitykset soittajalistaan, lopetus

Viime tuntiin verrattuna, tällä tunnilla oli paljon selkeämpi ja tarkempi rakenne. Harjoitusprosessi on strukturoitu järkevällä tavalla ja kenties alkutunnin rutiinin paluu toi turvaa oppilaille. Xylofoni- ja pianonuoteista olin tehnyt tälle tunnille paremmat, päivitettyt versiot. Kantapään kautta opin myös tämän asian suhteen, mikä toimii ja mikä ei. Täydellisten komppi-/sointulappujen tekeminen on haastavaa, mutta käytännöstä saadun palautteen avulla on helpompi päästä lähemmäs ideaalia. Vaikka harjoitusprosessi oli tällä kertaa paremmin jäsennelty, olisivat soitinryhmät luultavasti toimineet paremmin kuin sektiot. Ensi kerralla kannattaa myös kiinnittää huomiota siihen, että soittimet ovat vireessä. Soittomukavuus paranee, jos kuulokuva on mahdollisimman hyvä. Kappaleen käynnistäminen on haastavaa, jos sen jättää oppilaiden vastuulle. Toimiva keino on laskea ensin rummut sisään ja myöhemmin ottaa muun bändin mukaan. Pari poikaa innostuivat soittamaan Boomwhackereita ja heillekin olisi hyvä olla komppilappu olemassa.

Työskentely jatkuu, tällä kertaa soitinryhmä kerrallaan - ei soitinsektioita.

- (5min) Toivekuuntelu
- (5min) Selkeä ohjeistus ja valmistautuminen ennen soittamaan ryhtymistä, soitinryhmien kertaaminen
- (10-15min) Soittamista soitinryhmä kerrallaan
- (15min) Yhteissoittoa, tavoitteena päästä alusta loppuun.
- (5min) Opettajan palaute ja lopetus

Annoin tästä kerrasta oppilaille positiivista ja tsemppaavaa, mutta rakentavaa palautetta. Emme päässeet tavoitteeseen, mutta tunnin aikana oli hyviä hetkiä.

Keskustelu lähtee helpommin liikkeelle, jos oppilaat saavat ensin pohtia kysymyksiä pareittain ja myöhemmin koko luokan kanssa. Kysymykset, joihin ei voi vastata kyllä/ei kannustavat myös keskusteluun. Sain palautetta, etten tunnilla ottanut katsekontaktia kaikkiin oppilaisiin, enkä voi tätä asiaa kiistää, syystä tai toisesta jotkut oppilaat saavat vähemmän huomiota. Pohdittavaa ensi tunnille jäi se, miten voin ohjata kaikkia oppilaita yhtä aikaa, yhdestä asemasta ja miten bändinohjaamisen tehokkuutta voi lisätä, jotta saisi kappaleen nopeammalla temmolla kasaan. Pohdimme, olisiko ratkaisu tähän partituuri, jossa soinnut pysyvät paikallaan, mutta teksti vaihtuu. Tarkasta ohjeistuksesta huolimatta, oppilaat eivät hakenneet ensin nuottia ja vasta sitten soitinta, vaan suurin osa haki sekä nuotin että soittimen yhtä aikaa ja alkuperäinen idea meni näin ollen hieman pieleen.

Joillekin oppilaille olisi tässä tilanteessa voinut antaa ylöspäin eriyttävää tekemistä, ettei tylsistyt tunnin aikana. Toisaalta, rumpalia olisi auttanut aloittaa ensin helpolla kaavalla. Tilanteet vaativat pelisilmää. Boomwhackers-soittajat eivät aina oikein meinanneet osua ykköselle...

Olisin voinut hoitaa tilan valmistelut (viritykset, kanavat, soittimet) paremmin ennen soittamaan ryhtymistä.

Työskentely jatkuu, tällä kertaa soitinryhmä kerrallaan - ei soitinsektioita. Tunnin lopussa palautteen kerääminen.

(5min)	Toivekuuntelu
(3min)	Ohjeistus
(?min)	Kappaleen loppusilaukset:
1. Laulukerta
2. Taustanauhan kanssa laulaminen/soittaminen,
ilman rumpuja (uusi partituuri)
3. Soittamista omin voimin
4. JUHLAOTTO
(10min)	Jaksopalaute ja lopetus

Tätä tuntia uskallan itsekkin väittää onnistuneeksi! Olin hoitanut luokan valmistelut ja suunnitellut niin, että kaikki vaiheet sujuivat tavallista napakkaammin. Ohjeistuksetkin hoituivat kätevästi siten, että vaadin hiljaisuutta aina soiton jälkeen ja tämä myös toteutui. Oli hyvä tekemisen meininki ja saimme kappaleen soitettua alusta loppuun useitakin kertoja - kaikki tämä oli kuitenkin kovan työn tulos, eikä mikään itsestäänselvyys. Kappale siis saatiin kasaan ja uskon, että tämä oli oppilaillekin mieluinen kokemus. Harjoittelemalla edistyy. Homma pysyi paremmin kasassa uuden "partituurin" avulla ja päätin itse laulaa mikkiin, jotta soittajat pysyisivät paremmin kärryillä. Observoijien mielestä minulla oli rauhallinen ote tekemiseen koko tunnin ajan.

Tunnin loppupuolella oppilaat saivat täyttää itsearviointi-/palautelomakkeen. Lopuksi kättilin ja kiitin kaikkia oppilaita. Sain yleisesti ottaen hyvää palautetta ja jaettu onnistumisen kokemus oli kaikin puolin hyvä lopetus.

5min	Aloitus Uuden opettajan esittely Kysymykset
10min	Oppilaiden esittely Nimi Mikä soitin olisit? Lempiartisti tai paras kappale tällä hetkellä? Millainen suhde musiikkiin? Parasta musiikintunneilla?
12min	“Ihmispiano” -tehtävä Oppilaat muodostavat rivin, matalat äänet vasemmalla ja korkeat oikealla. Jokainen käy vuorollaan “soittamassa ihmispianoa”. Tarkoituksena olla lähinnä hauska tehtävä, absoluuttista ääntä ei tarvitse päästää, mutta tehtävässä joutuu kuuntelemaan, mitä lähellä olevat kaverit laulavat ja suhteuttamaan oman äänensä siihen.
8min	Piano: perustiedot Koskettimet - mikä logiikka yms?
5min	Uuden kappaleen esittely Ehdotus: Dancing On My Own (Robyn / Calum Scott)

Tuntui jännältä siirtyä yläkoululle opettamaan ja ensimmäinen tunti jännitti kyllä hieman, mutta kaikki sujui ihan mukavasti kuitenkin! Oppilaat vastasivat aika lyhyesti omaan musiikkisuhteeseen liittyviin kysymyksiin - aina ei ole helppoa muistaa, että teini-ikäisenä voi olla pelottavaa kertoa “liian yksityiskohtaisesti” omista asioista. Pääasia on kuitenkin, että jokainen uskalsi vastata jotain, mutta kysymyksiä oli kenties hieman liikaa ja myös liian vaikeita. “Ihmispiano”-tehtävä antoi aika hyvän yleiskuvan luokan ilmapiiristä ja oppilaiden luonteista, vaikka itse tehtävänanto ei oikein sujunut niin napakasti kuin olisin toivonut. Positiivista oli kuitenkin, että vaikka joillakin oppilailla oli korkeakin kynnyks oman äänenkäytön suhteen, he uskalsivat tuottaa ääntä tässä tehtävässä. Loppupuoli oli ehkä hieman levottomampi kuin olisin toivonut, mikä saattoi johtua tunnin ajankohdasta (iltapäivä).

12min	Dancing On My Own, kuuntelu ja vertailu Äänestys, kumpi versio? Äänten laskeminen
12min	Dancing On My Own Laulaminen, kaikulaulutoteutus Pienissä pätkissä
Lopputunti	Piano Viime tunnin aiheiden kertaaminen Työmonisteen jako ja sen parissa työskentely

Alkutunnin äänestys oli selkeästi oppilaiden mielestä jännää seurattavaa. Vaikka tällä vaiheella ei sinänsä ollut pedagogista tavoitetta, koin äänestyksen seuraamista ryhmäyttävänä kokemuksena - kyseessä oli kuitenkin luokan yhteinen, demokraattinen päätös. Oppilaat oppivat laulamaan uuden kappaleen aika nopeasti ja kaikulaulu toimii (ainakin omien kokemusten perusteella) aina varsin tehokkaasti. Uuden aiheen parissa työskentely lähti hyvin käyntiin, kun olimme tutustuneet pianon koskettimiin pintapuolisesti jo viime kerralla. Työmonisteen täyttäminen ei kuitenkaan sujunut kaikilta ihan samaan tahtiin ja olisi pitänyt miettiä eriyttämistratkaisuja tarkemmin etukäteen. Nopeat oppilaat olivat tietenkin soittaneet kaikki rumpukompitkin.

5min	Toivekuuntelu ja jälkilöylyt
14min	Piano Hieman kertausta Monistetyöskentely jatkuu Monisteen läpikäynti
8min	iPad-tehtävä Ota iPad Ota kuva vapaavalintaisesta pianosta Avaa Explain Everything -sovellus Avaa kuva ja lisää sävelten nimet kuvaan (vain valkoiset koskettimet)
8min	Laulua: Dancing On My Own
10min	Piano Mihin tarvitsemme mustia koskettimia? Päättelytehtävä (moniste)

Toivekuuntelu ei herättänyt niin paljon keskustelua kuin olisin toivonut, mutta jotain dataa sai kuitenkin irti oppilaista. Haluaisin jatkossa osata kannustaa ja innostaa vilkkaampaan keskusteluun, sillä uskon keskustelevalle opetuksella olevan oppituntiin virittäytyvä ja parhaimmillaan ryhmäyttäväkin vaikutus. Kaikki oppilaat eivät ehtineet tehdä kaikkia pianomonistetehtäviä, joten piti vielä antaa aikaa. Tässäkin työvaiheessa olisi tosin voinut olla parempi eriyttämissuunnitelma. Yllätyin siitä, miten nopeasti oppilaat ehtivätkään tehdä iPadtehtävän, mutta uskoin sen olleen paitsi ihan hauska, myös aika hyödyllinen. Siinä tehtävässä ei voinut kopioida vastauksia suoraan kaverilta. Laulaminen sujui hyvin ja oppilaita on suhteellisen helppoa kannustaa laulamiseen. Tunnin lopussa ollut päättelytehtävä sujui yleisesti ottaen hyvin.

5min	Toivekuuntelu ja jälkilöylyt
8min	Piano Mustat koskettimet - miten ne toimivat? Kertaus
Lopputunti	Pianopassin ohjeistus ja työskentely Kaksi luokkaa käytössä

Välitunti

15-20min	Laulamista Dancing On My Own Paranoid Dancing Queen Living On A Prayer
----------	---

Lopputunti	Pianopassin työskentely jatkuu
------------	---------------------------------------

Tälläkin kerralla kerrattiin pianon koskettimia ja pohdittiin syvällisemmin, miksi on olemassa mustia koskettimia ja mihin niitä tarvitaan. Joillekin pianon koskettimet on täysin uusi asia, eikä niitä opi hetkessä. Toisaalta oma pedagoginen filosofia on, että omien oivallusten kautta oppii ja muistaa parhaiten. Liikaa ei kannata tarjota hopealautasella.

Olimme puhuneet siitä, etteivät oppilaat saa "lusmuilla" ja jättää tehtäviä tekemättä, joten olin käynyt läpi kaikkien oppilaiden pianomonisteet varmistaakseni, että kaikilla on kaikki tehtävät tehtynä. Näin ei kuitenkaan ollut, joten vaadin joiltakin oppilailta täydennystä ennen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä. Tämä osoittautui toimimaan tehokkaasti. Oppilaat työskentelivät ahkerasti ja motivoituneesti pianopassin parissa, jopa niinkin tehokkaasti, että päätin jatkaa työskentelyä keskeyttämättä hieman pitempään ja vasta sitten siirtyä laulun puolelle. Uskoisin tämän olleen hyvä päätös. Jotkut tietenkin työskentelivät tehokkaammin ja määrätietoisemmin kuin toiset, mutta yleisesti ottaen oli aika keskittynyttä tekemistä.

- 5min **Toivekuuntelu ja jälkilöylyt sekä Kahoot! -pianovisa**
Omat kännykät, omilla nimillä
- 10min **Dancing On My Own, kuuntelutehtävä**
Dynamiikka
- 15min **Laulamista**
Oma dynamiikkalappu tukena
- 10min **Soittamista (kitara)**
Eriytetty lappu, kaksi sointuvaihtoehtoa ja osa kerrallaan

Välitunti (mahdollisuus harjoitella pianopassia)

- 10min **Soittaminen jatkuu**
Osa kerrallaan
- 20min **Muut soittimet mukaan (piano, ksylofonit, ukulelet, kitarat, bassot)**
Ohjeistus
Itsenäinen työskentely
Struktuuri ja osa kerrallaan
- 15min **Pianopassi**

Kahoot! oli jälleen kerran motivoiva ja innostava tehtävä ja sain samalla paljon hyödyllistä dataa oppilaiden todellisesta osaamistasosta. Dynamiikkatehtävän ohjeistus olisi voinut olla selkeämpi (demo miten toimia). Myös laulamissa olisi voinut vaatia enemmän dynamiikan käyttöä. Kitaran soittaminen osoittautui yllättävän haastavaksi, vaikka olin miettinyt miten eriyttää. Ensi kerralla voisin kiertää luokkaa heti alussa ja varmistaa, että kaikki pääsevät ainakin alkuun, eikä kukaan turhaudu siihen ettei heti osaa. Kitararoiden virityksellä on myös iso merkitys. Bändisoitosta ei kyllä oikein tällä kertaa tullut mitään, mutta pianopassin parissa työskentely oli taas tehokasta. Yritän löytää ratkaisuja bändisoiton onnistumiselle. Perussykettä ei ollut, kannattaa varmistaa, että on täysin hiljaista ennen uusien ohjeiden antamista ja ohjeistus voi joskus olla "soinnillinen", eli soittamalla esimerkkejä selviää parhaiten mistä on kyse.

Rakennekirjaimet ja soinnut voivat mennä sekaisin, joko huutaa sointuja tai rakennetta - ei molempia.

Tunti 17
7D, 13.12.2016
Kohti jakson tavoitteita

5min	Toivekappale ja jälkilöylyt
5min	Kahoot! -tulokset Erittäin nopea kertaus ja tietoa kertausmahdollisuudesta netissä
3min	Pianopassi Missä mennään, mitä pitää vielä tehdä?
7min	Dancing On My Own Lappujen "ajo-ohjeet" ja demoaminen
22min	Soittamista
3min	Mitä perjantaina? Pianopassi, tentti ja itsearviointi

Halusin jälleen kerran hieman kerrata pianokoskettimien periaatteet koko luokan kanssa, sillä kaikkien Kahoot!-tulokset eivät olleet ihan parhaimmasta päästä. Näytin myös tulokset oppilaille ja kerroin mahdollisuudesta harjoitella näitä asioista netissä, mikäli tuntuu siltä, että oma tulos olisi voinut olla parempi. Tällä tunnilla satsasin selkeisiin ohjauksiin ja minusta tuntuu, että tämä kannatti. Samalla sain selville, missä mennään. Bändibiisin komppilappujen läpikäynti tuli tarpeeseen, mutta tästä huolimatta soitto ei oikein lähtenyt liikkeelle niin hyvin kuin olisin toivonut ja täytyy keksiä vielä parempi ratkaisu tähän. Kaikki oppilaat eivät ole motivoituneita soittotehtävään ja osalla on vaikeuksia jopa oman soittimen löytämisessä. Selkeä lopetus ja johdatus ensi kerran aiheeseen toivottavasti ohjasi oppilaita oikeanlaiseen tekemiseen. Halusin tunnin loppupuolella kertoa tarkemmin perjantain kokeista, eli ettei ole syytä paniikkiin...! :)

5min **Toivekappale ja jälkilöylyt**

5min **Opettajan alkuohjeistus**

Koskettimet: pikakertaus

Mahdollisuus kysyä tunnin aikana, mikäli on epäselviä asioita

Mitä tenttiin tulee?

Pianopassi

Missä mennään, mitä pitää vielä tehdä?

Millä tavalla työskentely jatkuu?

35min **Pianopassi -työskentelyä**

Luokka jaettu

Välitunti

15min **Pianotentti ja itsearviointi**

25min **Soittamista**

Hyvin pienissä paloissa

Iso ja selkeä partituuri

5min **Mitä seuraavalla kerralla?**

Toiveita otetaan vastaan, esim. My Heart Will Go On

Tekemisen suuntaamisen, eli hyvän ja selkeän ohjeistuksen jälkeen, tuntui hyvältä palata pianopassityöskentelyyn. Olin varannut aikaa mahdollisiin kysymyksiin ennen seuraavaa vaihetta ja ensi tunnin tenttiä. En halunnut, että kellään olisi epävarma olo minkään suhteen ja että kaikilla olisi aikaa soittaa niin paljon melodioita kuin haluaa passista suorittaa. Tällä kertaa varsinkin pojat keskittyivät täysin tekemiseen pianopassityöskentelyn aikana, heillä oli selkeästi tavoitteet korkealla ja "tekemisen meininki" tarttui luokassa. Seuraavan tunnin koeosio sujui rauhallisesti ja keskittyneesti. Soittaminenkin eteni nyt paremmin, kun tajusin oppilaiden tarvitsevan taustanauhan. Sen avulla pääsimme paljon nopeammin eteenpäin ja oppilaat tuntuivat motivoituneemmilta, kun oli helpompi pysyä tekemisessä mukana. Powerpointpartituurin toimivuutta ei voi kiistää.

12min **Toivekappaleita (3kpl)**

18min **Laulua**

Hiutaleet maahan leijailee (joululaulu, uusi)
My Heart Will Go On
Dancing On My Own

12min **Pianopassi / viimeiset rästit / vapaata työskentelyä**

3min **Lopetus**

Palaute, kättely ja karkkia :)

Tämä viimeisen tunnin sisältö koostui oppilaiden toiveista. Toivekappaleita oli tällä kertaa kolme ja huomasin tämän olevan ehdoton maksimimäärä, jotta keskittyminen olisi ylipäättään mahdollista. Oppilaat oppivat hyvin nopeasti uuden kappaleen (joululaulun) ja olivat motivoituneita myös muiden laulujen suhteen. Toivekuunteluiden ja laulamisen lisäksi halusin tarjota osalle oppilaille tilaisuuden saada viimeiset passimelodiat soitettua. Osa tarttui tilaisuuteen ja työskentelivät määrätietoisesti lopputunnin ajan. Olisin halunnut antaa enemmän suullista palautetta syksyn työskentelystä, mutta aika loppui kesken. Pääasia on kuitenkin kai se, ettei kukaan jäänyt ilman karkkia...

- 5min **Toivekappale ja jälkilöylyt**
- 10min **Swish, bang, boing -leikki**
Mahdollinen siirtyminen ihmispianoon...?
- 12min **Kromaattisuus**
Piano → Kitara
Kromaattinen nousu = “jännitys tiivistyy”
Testaaminen kitaralla
- 18min **Dancing On My Own, soittamista ja laulamista**

Toivekappale oli hyvä herättely ja paluu arkeen, mutta yllätyin todella siitä, miten hiljaisia oppilaat olivat tämän tunnin alussa! Siksi seuraava työvaihe, eli piirileikki, toimi varsin tarpeellisena koko luokan aktivointitemppuna. Tämän jälkeen oppilaat olivatkin hieman vilkkaampia, vaikka ehdi jo huolestua...

Seuraava suuri teema, eli kromaattisuus ja aiemman pianotiedon siirtäminen kitaraan, kaipasi alustuksen ennen seuraavan kerran varsinaista työskentelyä. Mietimme, olisiko kitara pitänyt ottaa mukaan heti alkuun, ettei mielikuva asiasta jää pelkäksi kaavaksi tai teoriaan roikkumaan. Soivat esimerkit ovat aina toimivimpia. Soitimme kuitenkin vähän yhdessä teoriapaketin lopuksi. Oppimista olisi voinut edistää, jos oppilaat olisivat joutuneet luettelemaan sävelten nimetkin soittaessa.

Bändisoitto sujui ihan “ok”, taustanauha auttoi paljon, mutta soittajia oli hyvin vähän ja suuri osa lauloi. Ensi kerralla toivon, että tilanne on hiukan erilainen. Laulajien määrä täytyy rajoittaa.

5min **Uusien toivekappaleiden keruu**

12min **Pieni UMK -katsaus**

16min **Kromaattisuus, piano ↔ kitara**
Kertaus ja ohjeistus + työmoniste

12min **Laulua**
Lämmittely, My Heart Will Go On ja Dancing On My Own

Välitunti

15min **Kromaattisuus, piano ↔ kitara**
Työmonisteen tarkistaminen
Kitarat mukaaan: Kromaattinen asteikko ja C-duuri -asteikko

25min **Soittamista, Dancing On My Own**
Rajoitettu määrä laulajia (5), mikki käytössä
KAIKILLE MUILLE soitin ja soitinryhmät harjoittelevat alussa

erikseen
Tavoite: ilman taustanauhaa (tai ainoastaan rummut)

5min **Lopetus**

Alkutunnin erillinen UMK-infopläjäys toimi ihan hyvin ja samalla se korvasi poisjääneen toivekappaleen. Seuraava työvaihe, eli kitaramonisteen täyttäminen eteni oikein hyvin. Olisin voinut ohjeistaa dokumenttikameran kanssa ennen kuin oppilaat pääsevät itse tekemään. Siinä vaiheessa kun on soitin/paperi, oppilaat eivät enää kuuntele ohjeita samalla tavalla. Minun ei olisi tarvinnut korostaa että "TÄÄ ON VAIKEA ASIA", vaikka olisikin omasta mielestä. Kitaraa olisi voinut lähteä tutkimaan vielä monipuolisemmin ja samalla selittää, miksi kitaran on hyvä olla vireessä. Tässä tehtävässä oli hyvä eriyttämismahdollisuus, jota en kuitenkaan huomannut: hae kitara ja soita mitä olet täyttänyt lappuun. Luokka on reipas laululuokka, mutta voisiko jatkossa panostaa myös soundin laatuun ja palata vaikka dynamiikkamonisteeseen. Bändisoitossa kappaleen rakenne tuottaa edelleen harmaita hiuksia. Stemmat ovat kenties liian vaikeita ja rakenteen helpottaminen voisi olla paikallaan. Oppilaat olivat kuitenkin aktiivisia ja innostuneita soittamaan, mikä on aina positiivinen asia. Jos ilmenee ongelmia soiton aikana, kannattaa yleensä keskeyttää ja kertoa oppilaille tarkalleen missä kohtaa he tippuivat kyydistä.

Minua harmittaa, ettemme päässeet soittotavoitteeseen, mutta monta muuta tavoitetta olemme matkan varrella yhdessä saavuttaneet!